

соціологів і філологів вважають, що зараз ситуація є більш загрозливою, ніж та, що була за часів Т.Г. Шевченка, коли діяв жорстокий царський указ про заборону української мови. В ті часи неписьменне село жило, говорило й співало нею, а тепер це джерело висихає, бо село здебільшого розвалене й вмирає.

Микита Сергійович Хрущов сам любив українську народну пісню. За його вказівкою по міському московському радіо щоденно з 15-00 до 16-00 транслиувались українські народні пісні.

До речі, український народний гумор, якого вже давно не чути, теж не меншою мірою, як і рідна пісня, є засобом, що сприяє поліпшенню настрою, а значить і здоров'я. Рідне слово, що звучить в національній народній пісні, як і український гумор, що гуртує і єднає нас.

Нам українцям, мабуть, таки треба стати націоналістами, у хорошому розумінні цього слова, як поляки, росіяни, прибалти та інші народи, тобто поважати перш за все себе, тоді нас будуть не лише любити, а й поважати інші народи! А для цього вже пора розлучитись зі своєю меншовартістю «молодшого брата». Хоча тут може виникнути суперечка, типу: хто ж із нас молодший, а хто старший? Але це вже інша літературна розвідка, яку краще втілювати історикам.

ІНВЕКТИВНА ЛЕКСИКА І ФРАЗЕМІКА

Доповідач - Гнатюк Микола

Інвектива – це образливе слово лайка, словесний випад. Інвективна лексика (грубі, вульгарні слова) і фраземіка (грубі, вульгарні вислови) є в усіх мовах, очевидно, за винятком штучних. Ці одиниці потрібні мовцям у стані афекту (лат. *affectus* - «настрій, хвилювання, пристрасть») - короткочасного сильного переживання: гніву, люті, відчаю, раптової бурхливої радості тощо, коли в критичних умовах людина неспроможна знайти вихід із ситуацій.

Інвективи вживаються не тільки й не стільки як психотерапевтичний засіб. Лайка, зазначає німецька дослідниця Карін Бюхле, стала «невід'ємною частиною людського спілкування», «повноправною складовою повсякденної культури». Особливо

спонукають до неї закриті приміщення: кабіна чи салон автомобіля, кімната з телевізором, зал засідань парламенту тощо. Лайливі, вульгарні, брутальні слова вживаються без особливої на те причини, навіть не для словесного епатажу, умисного порушення узвичаєних норм і правил, а просто так - для заповнення пауз між словами, для «зв'язку слів», аби «прикрасити» мовлення. Це вже не субститут фізичної агресії, не засіб проти стресу, а звичка чи, можливо, вимога душі, що нагадує потребу алкоголіка регулярно «доправлятися» спиртним. Як існує нікотинна, алкогольна, наркотична залежність, так, виявляється, є вульгарно мовна залежність.

Питомо українським способом лаятися є вживання псевдо прокльонів та прокльонів із запереченням, наприклад: Щоб тобі голову потилицею назад повернуло!; Щоб тебе чорти не забрали! Такі вислови дають можливість людині емоційно розвантажитися і не нашкодити словом адресатові.

Інвективна лексика і фраземіка стали атрибутом і українського мовлення. Експансія матюків стала особливо інтенсивною після встановлення радянської влади на Україні і пов'язана з російщенням українців.

В українців звичаю використання таких вульгарних слів і виразів не було. Навпаки, уникали навіть загальноновживаних слів, якщо в них був бодай найменший відтінок неделікатності. «Який цнотливий народ! Ніколи не скажуть «народила», а «в неї знайшлася дитинка», - захоплювався українцями знаний літературознавець Семен Шаховський.

Тепер брудне мовлення в Україні стало явищем соціальної психології, вульгаризація суспільства йде прискореними темпами. Особливо це впадає у вічі на Західній Україні, де ще чверть століття тому приїжджі з Росії захоплено ділилися враженнями від того, що тут на вулицях міст (а сіл і поготів!) не чути «матерщини».

Мав глибоку рацію В.Гумбольдт, коли стверджував, що за станом мови у суспільстві можна робити висновки про стан його культури. Спрощено кажучи, що є у мові, те є й у поведінці людей. А поведінка, в тому числі спілкувальна, залежить від стану психіки. Отож брудне

мовлення є виявом запаскудженості душ, симптомом морального нездоров'я народу. І не тільки морального. Є люди, яких лихослів'я, словесні образи вражають неменше, ніж тілесні побої.

Люди, занепокоєні таким ненормальним становищем, шукають із нього виходу. Пропонуються різні заходи: від законодавчої заборони бруднослів'я з відповідними санкціями щодо порушників до заміни запозичених брутальних висловів лагіднішими різномовними на зразок: Щоб тебе підняло та гепнуло; Щоб тебе качка копнула та под.

Бруднослів'я - суспільна хвороба. А всяку хворобу, в тому числі і спілкувальну, належить лікувати. У мовленнєво-моральному оздоровленні нашого суспільства мали б узяти якнайдіяльнішу участь освітні заклади, Церква, державні структури, засоби масової Я інформації, товариство «Просвіта» та ін. А починати потрібно кожному з самого себе.

ГЕНДЕРНЕ МОВОЗНАВСТВО

Дунська Тетяна

Уже давно спостережено науковцями, що мозок жінок та чоловіків має суттєві відмінності в асиметрії півкуль, що пояснює відмінності в мовних здібностях представників обох статей. Так, жінки перевершують чоловіків у щонайширшій царині тих навичок, які потребують застосування мови, тоді як чоловіки їх значно перевершують у тих питаннях, що стосуються просторового сприйняття.

Як установили психологи, 70 % вільного часу люди віддають спілкуванню, тобто виділяють його на розмови. 5 років свого життя в середньому проводять жінки за телефонними теревеннями, чоловіки ж за свій вік набалакують по телефону три роки й три місяці.

Чоловічий голос завжди нижчий, грубіший жіночого, що обумовлено не тільки особливостями автоматичної будови голосового тракту чоловіків та жінок, але й різноманітними соціальними ролями та культурологічними настановами.

Загалом жінки говорять швидше, ніж чоловіки, загальна довжина пауз в мовленні менша, ніж у мовленні чоловіків.